

NOVE MISNE MOLITVE VAZMENOGA VREMENA U TIPSKOM IZDANJU RIMSKOG MISALA IZ 2002.

ZVONKO PAŽIN*

Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu
misal)

Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku
Đakovo, Hrvatska
2005.

UDK 264.041.6 (Rimski

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: lipanj

Sažetak

Autor obrađuje četrnaest novih molitava vazmenoga vremena, koje se nalaze u novom tipskom izdanju Rimskoga misala iz 2002. godine. U prvom dijelu istražio je i naznačio izvore tih molitava, od kojih su tri novosastavljene, a ostalih jedanaest preuzeto je iz drevnih sakramentara. U drugom dijelu razlaže se nauk o Kristovom vazmenom otajstvu po kojem se vjernici spašavaju. Naglašava se "pozitivni" vid vazmenog otajstva: Kristovo uskrsnuće i proslava, a osobito se ističe Kristova velikosvećenička uloga, što u odnosu na prethodni misal predstavlja novinu. Vjernici se spašavaju po tome da uzimaju udjela u Kristovu vazmenom otajstvu. Oni su već zajedno s njime proslavljeni, što će se u potpunosti očitovati u blaženoj vječnosti. Ističe se također otajstvena snaga bogoslužnog slavlja. Ono ima tu moć da Kristovo spasenje učini stvarnim i djelatnim među vjernicima koji u tome slavlju sudjeluju.

Ključne riječi: *Rimski misal, vazmeno vrijeme, misne molitve, vazmeno otajstvo.*

Uvod

U ovome članku predstavljamo četrnaest novih molitava koje novo tipsko izdanje Rimskog misala donosi u misama vazmenoga vremena. U prvom ćemo

* Doc. dr. sc. Zvonko Pažin, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Petra Preradovića 17, 31400 Đakovo, Hrvatska

Doc. D. Sc. Zvonko Pažin, University J. G. Strossmayer of Osijek, Catholic Faculty of Theology in Đakovo, Petra Preradovića 17, 31400 Đakovo, Croatia.

dijelu istražiti izvore tih molitava i naznačiti koje su molitve zamijenjene ovim novouvedenima. U drugom ćemo dijelu dati kratak pregled nauka o Kristovom vazmenom otajstvu koje je sadržano u ovim molitvama. Naime, budući da su ovo nove molitve, bit će zanimljivo iščitati što se od teologije vazmenoga otajstva htjelo istaknuti.

I. Molitve s vrelima

Godine 2002. izašlo je treće tipsko izdanje Rimskoga misala.¹ U odnosu na prethodni misal, u vazmenom se vremenu pojavljuje četrnaest novih molitava koje se ne pojavljuju u dosadašnjem, drugom izdanju, a niti u Misalu Pija V., važećem do 1970.² U prvom dijelu donosimo molitve s njihovim vrelima. Jedanaest od njih su gotovo u cijelosti preuzete iz starih sakramentara, dok se preostale tri dijelom temelje na starim molitvama, a dijelom su nadahnute novozavjetnim tekstovima. Od navedenih četrnaest molitava, u tri slučaja (2; 4; 10) nove su molitve uvedene tamo gdje u dosadašnjem misalu nije bilo vlastite molitve, nego se ona uzimala od nekog drugog dana. Za novouvedenu misu bdjenja za svetkovinu Uzašašća uvedene su tri nove molitve (11; 12; 13). U dva slučaja (5; 14), uz postojeću zbornu molitvu, nudi se još jedna kao alternativa ("vel"). U šest slučajeva dosadašnje su molitve zamijenjene novima. Uglavnom su zamijenjene one molitve koje ne govore izričito o vazmenom vremenu ili o vazmenom otajstvu. Izuzetak je subota poslije IV. vazmene nedjelje (br. 8). Ona u starom misalu spominje vazmeno otajstvo u kontekstu krštenja.

Prvo donosimo molitve,³ a zatim njihova vrela. One dijelovi vrela koji se u potpunosti poklapaju s molitvom, donosimo u *kurzivu*, s time da ćemo zanemariti pravopisne pogreške. Navodimo samo prvo vrelo, dok ostala, koja se

¹ *Missale Romanum ex decreto Sacrosancti eocumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum Ioannis Pauli PP. cura recognitum*, Editio tertia, Typis Vaticanis, 2002.

² Za to su nam poslužile poznate konkordancije. Za drevne sakramentare: J. DESHUSSES, B. DARRAGON (prir.), *Concordances et tableaux pour l'étude des grands sacramentaires*, 1-6, Fribourg, 1982.; za Misal Pija V.: P. BRUYLANTS (prir.), *Les oraisons du Missel Romain. Texte et Histoire, 2. Orationum textus et usus juxta fontes*, Centre de Documentation et d'Information liturgiques Abbaye du Mont César, Louvain, 1952., a za dosadašnje, drugo izdanje Misala iz 1975.: T. SCHNITKER, W. SLABY (prir.), *Concordantia verbalia Missalis Romani*, Aschendorf, Münster, 1983.

³ Prijelom teksta molitava slijedi prijelom iz Misala.

redovito tek neznatno razlikuju, samo naznačujemo, da ne bismo suviše opterećivali tekst.⁴

1. Feria secunda post dominicam II Paschae – collecta⁵

Fac, quaesumus, omnipotens Deus,
ut, qui paschalibus remediis innovasti,
similitudinem terreni parentis evasimus,
ad formam caelestis transferamur auctoris.
Per Dominum.

GrH 455 (usp. još: GeV 527; Ber 620): *Fac omnipotens deus ut qui paschalibus remediis innouasti, similitudinem terreni parentis euasimus, ad formam caelestis transferamur auctoris: per.*

2. Feria quinta post dominicam II Paschae – collecta⁶

Deus, qui pro salute mundi sacrificium paschale effecisti,
propitiare supplicationibus populi tui,
ut interpellans pro nobis Christus Pontifex noster,
nos per id quod nostri est similis reconciliet,
per id quod tibi est aequalis absolvat.
Per Dominum.

GrH 442 (usp. još: Gev 479; GrP 378): *Deus, qui pro salute mundi sacrificium paschale fecisti, propitiare supplicationibus nostris, ut interpelans pro nobis pontifex summus, quod per id quod nostri est similis reconciliet, per id quod tibi est aequalis absoluat. Per dominum.*

Umjesto izraza *pontifex summus*, kaže se jasnije: *Christus Pontifex noster*.

⁴ Usporedili smo samo najpoznatije sakramentare: J. DESHUSSES (prir.), *Le sacramentaire Grégorien, I Le Sacramentaire, Le Supplément d'Aniane*, Fribourg, 1979. (= GrA; GrH; GrP); L. C. MOHLBERG (prir.), *Liber sacramentorum Romanae Aeclesiae ordinis anni circuli (Sacramentarium Gelasianum)*, Casa editrice Herder, Roma, 1981. (= GeV); L. C. MOHLBERG (prir.), *Sacramentarium Veronense*, Herder editrice, Roma, 1978. (= Ve); A. PAREDI (prir.), *Sacramentarium Bergomense*, Bergamo, 1962. (= Ber).

⁵ Ova je molitva zamijenila postojeću: *Omnipotens sempiternae Dues, quem paterno nomine invocare praesumimus, perfice in cordibus nostris spiritum adoptionis filiorum, ut promissam hereditatem ingredi mereamur.*

⁶ U prethodnom se misalu za ovaj dan uzimala zborna molitva ponedjeljka poslije VI. vazmene nedjelje.

3. Feria sexta post dominicam II Paschae – collecta⁷

Deus, spes et lumen sincerum mentium,
da cordibus nostris, te supplices deprecamur,
et dignam tibi orationem persolvere,
et te semper praeconiorum munere collaudare.
Per Dominum.

Gev 567 (usp. još: Gev 567; Ber 792): *Deus spei luminis sincerium mentium luxque perfecta beatorum, qui uere es lumen aecclesiae tuae, da cordibus nostris et dignam tibi orationem persolvere et te semper praeconiorum munere conlaudare: per*

Umjesto *spei luminis*, molitva u prvom dijelu donosi samo gramatički ispravan oblik *spes et lumen*, a zaziv *luxque perfecta beatorum* ostavlja za molitvu br. 7.

4. Sabbato post dominicam II Paschae – collecta⁸

Depelle, Domine, conscriptum peccati lege chirographum,
quod in nobis paschali mysterio
per resurrectionem Christi Filii tui vacuasti.
Qui tecum.

GrH 450 (usp. još: GeV 526): *Depelle domine conscriptum peccati lege chyrographum quod in nobis paschali mysterio per resurrectionem tui filii uacuasti. Per.*

5. Sabbato post dominicam II Paschae – secunda collecta⁹

Deus, qui misericordiae ianuam fideiibus tuis
per paschalia mysteria patere voluisti,
respice in nos et miserere nostri,
ut, qui voluntatis tuae viam, te donante, sequimur,
a vitae numquam sémitis deviemur.
Per Dominum.

⁷ Ova je molitva zamijenila postojeću: *Deus, qui pro nobis Filium tuum crucis patibulum subire voluisti, ut inimici a nobis expelleres potestatem, concede nobis, famulis tuis, ut resurrectionis gratiam consequamur.*

⁸ U prethodnom se misalu za ovaj dan uzimala zborna molitva V. vazmene nedjelje.

⁹ U prethodnom je misalu bila samo jedna zborna.

GeV 557 (usp. još: Ber 651): *Deus, qui misericordiam ianuam fidelibus patere uoluisti, respice in nos et miserere nostri, ut qui uoluntatis tuae uiam [te] donante sequimur, a vitae numquam semitis deuiemur: per.*

6. Feria secunda post Dominicam III Paschae – collecta¹⁰

Cocede, quaesumus, omnipotens Deus,
ut, veterem cum suis rationibus hominem deponentes,
illius conversatione uiuimus,
ad cuius nos substantiam paschalibus remediis transtulisti.
Per Dominum.

GrH 449: *Concede quaesumus omnipotens deus ut ueterem cum suis rationibus hominem deponentes illius conuersione uiuimus ad cuius nos substantiam paschalibus remediis transtulisti. Per dominum.*

7. Feria secunda post dominicam IV Paschae – collecta¹¹

Deus, lux perfecta beatorum, qui nobis tribuisti
paschalia mysteria celebrare in terris,
fac nos, quaesumus,
de gratiae tuae plenitudine in aeterna saecula gaudere.
Per Dominum.

Ovo je novosastavljena molitva. Ne nalazimo je niti u prethodnim misalima, niti u starim sakramentarima. Kao podloga zasigurno je poslužila zborna molitva u subotu vazmene osmine iz GeV 494, a uvodni joj je zaziv iz već spomenute GeV 567. Molitva je, konačno, nadopunjena izričajima nadahnutim biblijskim tekstovima.

GeV 494 (usp. još: GrH 439; GrP 375): *Deus, qui nos exultantibus animis pascha tuum caelebrare tribuisti, fac, quaesumus, nos et temporalibus gaudere subsidiis et aeternitatis effectibus gratulari: Per dominum.*

GeV 567 (usp. još: Ber 792): *Deus spei luminis sincerium mentium luxque perfecta beatorum, qui uere es lumen auctlesiae tuae, da cordibus nostris*

¹⁰ Ova je molitva zamijenila postojeću: *Deus, qui errantibus, ut in uiam possint redire, ueritatis tuae lumen ostendis, da cunctis, qui christiana professione consentur, et illa respuere, quae huius inimica sunt nomini, et ea qua sunt apta sectari.*

¹¹ Ova je molitva zamijenila postojeću: *Deus, qui in Filii tui humilitate iacentem mundum erexisti, fidelibus tuis sanctam concede laetitiam, ut, quos eripuisti a seruitute peccati, gaudiis facias perfrui sempiternis.*

et dignam tibi orationem persolvere et te semper praeconiorum munere conlaudare: per.¹²

Kao nadahnuće za izričaj *Deus, lux perfecta beatorum* može se pronaći više novozavjetnih tekstova. Najupečatljiviji je tekst na koncu Otkrivenja, gdje se Bog i Jaganjac pokazuju kao jedina svjetlost novoga Jeruzalema.¹³ Izričaj *de gratiae tuae plenitudine in aeterna saecula gaudere* očito je nadahnut Ivanovim proslvom: “Et de *plenitudine eius* nos omnes accepimus, et *gratiam* pro gratia” (Iv 1,16).¹⁴

8. *Sabato post dominicam IV Paschae – collecta*¹⁵

Deus, qui sollemnitate paschali
caelestia mundo remedia benignus operaris,
Ecclasiae tuae indulgentiam prosequere,
ut observantia temporalis
ad vitam proficiat sempiternam.
Per Dominum.

GeV 474 (usp. još: Ber 544; GrH 392; GrP 337): *Deus, qui solempnitate paschali caelestia mundo remedia benignus operaris, annua festiuitatis huius dona prosequere, ut observantia temporalis ad uitam proficiat sempiternam: per.*

Izraza *Ecclasiae tuae indulgentiam prosequere* nema u vrelu, a ne nalazimo ga ni u starim sakramentarima. Sličan izričaj nalazimo jedino u Ve 478: *Aeclesiam tuam, domine, perpeti miseratione prosequere.*¹⁶

¹² Evo još nekih izričaja pronađenim u starim sakramentarima: GrA 1598: *celebrare mirabile mysterium*; GeH 433 (GrP 369; Gel 794; Sg 628; Ber 594): *gratiae tua plenitudine*; Gel 2816; 2846; 3020: *in aeterna saecula saeculorum*.

¹³ Otk 21,23; 22,5: “I gradu ne treba ni sunca ni mjeseca da mu svijetle. Ta Slava ga Božja obasjala i svjetiljka mu Jaganjac! (...) Noći više biti neće i neće trebati svjetla od svjetiljke ni svjetla sunčeva: obasjavat će ih Gospod Bog i oni će kraljevati u vijeke vjekova.”

¹⁴ Latinski prijevod Biblije donosimo prema Novoj Vulgati: *Nova vulgata Bibliorum sacrorum editio, Sacros. oecum. Concilii Vaticani II ratione habita iussu Pauli PP VI recognita, auctoritate Iohannis Pauli PP. II promulgata*, Libreria editrice Vaticana, 1979. (=NVg).

¹⁵ Ova je molitva zamijenila postojeću: *Omnipotens sempitene Deus, semper in nobis paschale perfice sacramentum, ut quo sacro baptismate dignatus es renovare, sub tuae protectionis auxilio multos fructos afferant, et ad aeternae vitae gaudia pervenire concedas.*

¹⁶ Usp. još: GeV 169 i Ber 331.

9. Feria secunda post dominicam V Paschae – collecta¹⁷

Familiam tuam, quaesumus, Domine,
dextera tua perpetuo circumdet auxilio,
ut, Filii tui Unigeniti resurrectione,
ab omni pravitate defensa,
donis caelestibus prosequatur.
Per Dominum.

GrH 457 (usp. još: GrH 915; Ve 1117): *Familiam tuam quaesumus domine dextera tua perpetuo circumdet auxilio, ut paschali interueniente sollemnitate, ab omni prauitate defensa donis celestibus prosequatur. Per.*

Molitva je vjerna svome vrelu, jedino je *paschali interueniente sollemnitate* zamijenjeno s *Filii tui Unigeniti resurrectione*.

10. Feria tertia post dominicam VI Paschae – collecta¹⁸

Praesta nobis, omnipotens et misericors Deus,
ut in resurrectione Christi Filii tui
percipiamus veraciter portionem.
Per Dominum.

GrH 448: *Praesta nobis omnipotens et misericors deus, ut in resurrectione domini nostri Iesu Christi percipiamus veraciter portionem. Per dominum*

Zamjećujemo samo “kozmetičku” promjenu: umjesto *domini nostri Iesu Christi*, stoji: *Christi Filii tui*.

11. In Ascensione Domini. Ad missam in Vigilia – collecta¹⁹

Deus, cuius Filium hodie in caelos,
Apostolis astantibus, ascendit,
concede nobis, quaesumus,
ut secundum eius promissionem

¹⁷ Ova je molitva zamijenila postojeću: *Dus, qui fidelium metes unius efficis voluntatis, da populis tis id amare quod praecipis, id desiderare quod promittis, ut inter mundanas varietates, ibi nostra fixa sint corda, ubi vera sunt gaudia.*

¹⁸ U prethodnom se misalu za ovaj dan uzimala zborna molitva III. vazmene nedjelje.

¹⁹ Mise bdijenja uoči svetkovine Uzašašća u prethodnom misalu nije bilo. Zborna je preuzeta iz Gelazijeve sakramentara, a ostale su dvije novopriredene.

et ille nobiscum semper in terris
et nos cum eo in caelo vivere mereamur.
Qui tecum.

GeV 572 (usp. još: Ber 675): *Deus*, qui ad declaranda tua miracula maiestatis post resurrectionem a mortuis *hodie in caelos apostolis adstantibus* ascendisti, *concede nobis* tuae pietatis auxilium, *ut secundum tuam promissionem et tu nobiscum semper in terris et nos tecum in caelo uiuere mereamur*: per.

Osim što je dio molitve iz vrela ispušten, u Misalu je molitva, prema drevnom liturgijskom pravilu, usmjerena Ocu, a ne Sinu, kao u vrelu.²⁰

12. In Ascensione domini. Ad missam in Vigilia – super oblata

Deus, cuius Unigenitus, Pontifex noster,
semper vivens sedet ad dexteram tuam
ad interpellandum pro nobis,
concede nos adire cum fiducia ad thronum gratiae,
ut misericordiam tuam consequamur.
Per Christum.

Ovo je također novosastavljena molitva, u cijelosti nadahnuta Poslanicom Hebrejima, koja predstavlja Krista kao pravog Velikoga svećenika. Za izričaj *Pontifex noster, semper vivens sedet ad dexteram tuam ad interpellandum pro nobis* nalazimo gotovo izravnu potvrdu u Poslanici Hebrejima. Krist, kao svećenik koji ostaje dovijeka (ne umire), jedinstven je: “Zato i može do kraja spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu - uvijek živ da se za njih zauzima” (Heb 7,25). Za izričaj “concede nos adire cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam tuam consequamur” opet nalazimo izravan tekst u Poslanici Hebrejima: “Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilium opportunum.” (Heb 4,16)

13. In Ascensione Domini. Ad missam in Vigilia – post communionem

Quae ex altari tuo, Domine, dona percepimus,
accendant in cordibus nostris caelestis patriae desiderium,

²⁰ Međutim, to se pravilo u liturgiji nije nikada do kraja poštivalo, što je, možda, najočitiije u zazivu “*Christe eleison!*” Vidi: Z. PAŽIN, Liturgijske nedosljednosti, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 6 (1994.), str.152.

et quo praecursor pro nobis introivit Salvator,
faciant nos, eius vestigia sectantes, contendere.
Qui vivit et regnat in saecula seculorum.

Ovo je novosastavljena molitva. Ona u cjelini, a osobito izraz *caelestis patriae desiderium*, neodoljivo podsjeća na Fil 3,20-21: *Naša je pak domovina na nebesima, odakle iščekujemo Spasitelja, Gospodina našega Isusa Krista: snagom kojom ima moć sve sebi podložiti on će preobraziti ovo naše bijedno tijelo i suobličiti ga tijelu svomu slavnemu*. Zanimljivo je, međutim, da za hrvatski izraz *domovina* u NVg stoji *municipatus*, u Vg *conversatio*.²¹ Međutim, kao što u hrvatskom jeziku stoji domovina, tako i u talijanskom prijevodu ipak stoji *patria*, a u njemačkom *Heimat*. Nadalje, grčki izraz (koji se, usput rečeno, u NZ pojavljuje samo u Fil 3,20) podrazumijeva, doduše, državu ili zajednicu, međutim, Pavao naglašava intimnu povezanost vjernika u toj zajednici i u isto vrijeme odijeljenost od ovosvjetskog društva. Tako, iako izrazi u latinskim prijevodima govore o nekom drugovanju, odnosno o gradu-polisu pridruženih rimskih građana, većina prijevoda na moderne jezike tumači to pojmom domovine, koji je, eto, ušao i u tipski latinski tekst ove novosastavljene molitve.²² Blijedi trag ovog izričaja nalazimo tek u jednoj molitvi:

GrA 1770c: Quo per eorum intercessionem perueniatis ad aeternae patriae hereditatem, per quorum doctrinam tenetis fidei integritatem. Amen.

Drugi dio molitve nadahnut je i dijelom preuzet od pape Leona (izvor je isti kao za zbornu molitvu na samu svetkovinu Uzašašća): „Quia igitur Christi ascensio, nostra provectio est, *et quo processit gloria capitis eo spes vocatur et corporis*, dignis, dilectissimi, exultemus gaudiis et pia gratiarum actione laetemur.“²³

14. In Ascensione Domini. Ad Missam in die – secunda collecta²⁴

Concede, quaesumus, omnipotens Deus,
ut, qui hodierna die
Unigenitum tuum Redemptorem nostrum

²¹ Evo cijele rečenice prema NVg: *Noster enim municipatus in caelis est, unde etiam salvatorem exspectamus Dominum Iesum Christum*. Za Vulgatu služili smo se izdanjem koje je priredio V. Loch 1903. godine u Regensburgu (=Vg).

²² Usp. H. STRATHMANN, πολιτευμα, u: G. KITTEL, G. FRIEDRICH (prir.), *Grande Lessico del Nuovo Testamento*, sv. 1-16, Paideia, Brescia, 1965-1988., sv. 10, str. 1326-1328.

²³ LEO MAGNUS, *Sermo 73,4*, u: PL 54,396A.

²⁴ U prethodnom misalu bila je samo jedna zborna molitva za svetkovinu Uzašašća.

ad caelos ascendisse credimus,
ipsi quoque mente in caelestibus habitemus.
Qui tecum.

GrH 497 (usp. još: GrP 440): *Concede quaesumus omnipotens deus, ut qui hodierna die unigenitum tuum redemptorem nostrum ad caelos ascendisse credimus, ipsi quoque mente in caelestibus habitemus. Per dominum.*

II. Vazmeno otajstvo, prema navedenim molitvama

Sada ćemo pokušati prikazati osnovne naglaske teologije vazmenog otajstva koja se iščitava iz ovih četrnaest molitava.

1. Termin vazmeno otajstvo

Hrvatski izraz *Vazam* prijevod je riječi *Pasha* (hebrejski *Pesah*), kojoj se redovito daje značenje *prijelaz* ili *prolaz*, a odnosi se na to kako je one noći u Egiptu anđeo zatornik prošao zemljom, poštedjevši od smrti židovske prvorođenice. Kasnije se *prijelaz* počeo odnositi i na prijelaz Židova preko Crvenoga mora.²⁵ U kršćanskoj teologiji i liturgiji starozavjetni je izlazak i blagdan Pashe samo slika onog pravog Izlaska, tj. *prijelaza* Krista iz smrti u uskrsnuće, kojim smo i mi spašeni. Tako Pavao naziva Krista našom Pashom.²⁶ Nadalje, Ivan u slici pashalnog janjeta, kojemu se nije smjela slomiti ni jedna kost, vidi Krista umirućeg na križu, na kojem se to proročanstvo ispunilo jer mu nisu prelomili ni jednu kost.²⁷

Hrvatskom riječju *otajstvo* prevodimo latinizirani grčki izraz *mysterium* i latinski izraz *sacramentum*. Odgovarajući grčki izraz je ,²⁸ a redovito se odnose na antičke kultne misterije. Prema Caselu, *misterij je sveti kulturni čin po kojem spasiteljsko djelo biva nazočno u obliku obreda. Kulturna zajednica koja uzima udjela u ovom obredu uzima udjela na tom spasenjskom djelu i na taj način postiže spasenje.*²⁹ Vidjet ćemo kasnije da se upravo to ostvaruje u Kristu. Vazmeno otajstvo njegove smrti i uskrsnuća ponazočuje se i ostvaruje u svakom vjerniku koji slavi njegova otajstva – sakramente. Time smo dotakli drugi izraz. Tetrulijan je termin *misterij* na latinski preveo izrazom *sacramentum*, što prvotno označava prisegu rimskog novaka koji se na početku svoje vojničke karijere posvećuje nekom božanstvu. U kršćanskoj su liturgiji, međutim, izrazi *mysterium* i *sacramentum* sinonimi. Odgovarajuća hrvatska riječ je *otajstvo*. U ovome se ostvaruje Kristovo vazmeno otajstvo: on je dragovoljno prihvatio smrt – poslušan svome Ocu – da bi onda uskrsno i bio proslavljen (usp. Fil 2,6-11).

²⁵ Javlja se mišljenje da bi hebrejski korijen *psh* imao značenje “šepati”, a odnosio bi se na ritualne plesove, jer je *Pasha*, kao proljetni blagdan prvina stoke bio poznat i u drugih naroda. Međutim, najraširenije je tumačenje da taj termin naznačuje Prolazak ili *prijelaz*. Usp. R. CANTALAMESSA, *La Pasqua della nostra salvezza. Le tradizioni pasquali della Bibbia e della primitiva Chiesa*, Marietti, 1984., str. 28ss.

²⁶ 1 Kor 5,7: “Već je žrtvovana *Pasha* naša, Krist.”

²⁷ Iv 19,36: “Jer se to dogodilo da se ispuni Pismo: *Nijedna mu se kost neće slomiti.*”

²⁸ Izraz vjerojatno potječe od , što znači *zatvoriti*, usp. G. BORKNAMM, , u: G. KITTEL, G. FRIEDRICH (prir.), *Nav. dj.*, sv. 7, str. 645-716.

²⁹ B. NEUNHEUSER, *Mistero*, u: D. SARTORE, A. TRIACCA (prir.), *Nuovo dizionario di liturgia*, Edizioni Paoline, Roma, 1984., str. 863-883, ovdje 872.

Naše se spasenje ostvaruje u uzimanju udjela u vazmenom otajstvu Kristove smrti u uskrsnuća: s njime smo i mi umrli grijehu, da bismo bili dionici i njegova uskrsnuća (Ef 2,4-6).

2. Kristovo vazmeno otajstvo smrti, uskrsnuća i uzašašća

Valja podsjetiti da se *vazmeno otajstvo* Kristove smrti i uskrsnuća i u Novom zavjetu i u teologiji uvijek stavlja u kontekst našeg spasenja (“radi nas ljudi i radi našega spasenja”!). To je vidljivo i u našim molitvama. Bog je, po vazmenim otajstvima, vjernima izbrisao zadužnicu staroga grijeha³⁰ i otvorio im otvorio vrata milosrđa.³¹ Nadalje, po prvom je grijehu čovjek pao i iskvario svoju ljudsku narav, poremetio odnos s Bogom, a upravo je vazmeno otajstvo onaj lijek pomoću kojeg se više ne suobličujemo slici staroga čovjeka, nego se suobličujemo Kristu.³² Molitve naglašavaju da smo spašeni Kristovim *uskrsnućem*, a ne samo križem i smrću Isusa Krista, kako se to često čuje i propovijeda. Vazmeno otajstvo uključuje i jedno i drugo: Krist je uskrsnuo i tako i nas oslobodio vlasti smrti. Kristovo nas uskrsnuće oslobađa zadužnice staroga grijeha,³³ njegovo nas uskrsnuće brani i ispunja nebeskim darovima.³⁴ Konačno, što je još važnije, naše se spasenje ostvaruje upravo u uzimanju udjela u Kristovu uskrsnuću.³⁵

I Kristovo se *uzašašće* stavlja u kontekst našega spasenja. Molimo da proslavljeni Krist bude s nama na zemlji, baš kao što se nadamo da ćemo s njime živjeti na nebu.³⁶ Krist je naš prethodnik, kojega slijedimo u nebesku domovinu.³⁷ Krist je već u nebu proslavljen, a i mi tamo već duhom stanujemo.³⁸

³⁰ *Depelle, Domine, conscriptum peccati lege chirigraphum, quod in nobis paschali mysterio ... vacuisti* (4). Tekst je, očito, nadahnut Kol 2,13-14: “Milostivo nam je oprostio sve prijestupe, izbrisao zadužnicu koja propisima bijaše protiv nas, protivila nam se. Nju on ukloni pribivši je na križ”, odnosno, prema NVg: “Delens, quod adversum nos erat, *chirographum* decretis, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio affigens illud cruci.”

³¹ *Deus, qui misericordiae ianuam fidelibus tuis per paschalia mysteria patere voluisti* (5).

³² *qui paschalibus remediis innovasti, similitudinem terreni parentis evasimus, ad formam caelestis transferamur auctoris* (1). To je nadahnuto Rim 12,2: “Ne suobličujte se ovomu svijetu.” I druga molitva slično govori: *ut, veterem cum suis rationibus hominem deponentes, illius conversatione viviamus, ad cuius nos substantiam paschalibus remediis transtulisti* (6). Ovo je očito nadahnuto Kol 3,9-10: “Jer svukoste staroga čovjeka s njegovim djelima i obukoste novoga, koji se obnavlja za spoznanje po slici svoga Stvoritelja!”

³³ *Depelle, Domine, conscriptum peccati lege chirigraphum, quod in nobis paschali mysterio per resurrectionem Christi Filii tui vacuasti* (4).

³⁴ *Filii tui Unigeniti resurrectione, ab omni ptavitate defensa, donis caelestibus prosequatur* (9).

³⁵ *Ut in resurrectione Christi Filii tui percipiamur veraciter portionem* (10).

³⁶ *et ille nobiscum semper in terris et nos cum eo in caelo vivere mereamur* (11).

³⁷ *et quo praecursor pro nobis introivit Salvator, faciant nos, eius vestigia sectantes contendere* (13).

³⁸ *Redemptorem nostrum ad caelos ascendisse credimus, ipsi quoque mente in caelstibus habitemus* (14).

Krist je predstavljen kao Sin Božji,³⁹ a osobito je značajan izraz *Pontifex*, koji želimo posebno istaknuti, tim prije što je taj naziv za Krista samo jedanput upotrijebljen u dosadašnjem misalu (na misi posvete ulja na Veliki četvrtak). Očito se želi u novom misalu istaknuti Krista kao Velikog Svećenika u kontekstu vazmenog otajstva.⁴⁰

Deus, cuius Unigenitus, Pontifex noster,
semper vivens sedet ad dexteram tuam
ad interpellandum pro nobis,
concede nos adire cum fiducia ad thronum gratiae,
ut misericordiam tuam consequamur (12).

Ova novosastavljena molitva u potpunosti je nadahnuta Heb 7,25.⁴¹ Poslanica Hebrejima razvija misao da je Krist pravi veliki svećenik. Jer dok su drugi veliki svećenici bili smrtni te su morali prvo za svoje grijeha, a onda i za grijeha svega naroda, uvijek iznova prinostiti žrtve, Krist je veliki svećenik koji – bez grijeha – prinese sama sebe i to jednom zauvijek.⁴² Tako zaključuje Heb 7,24-25: “A on, jer ostaje dovijeka, ima neprolazno svećeništvo. Zato i može do kraja spašavati one koji po njemu pristupaju k Bogu - uvijek živ da se za njih zauzima.” U molitvi je k tome dodan također izraz *ad dexteram tuam*, čime se Sin izjednačuje s Ocem. Nadalje, u molitvi br. 2, preuzetoj iz drevnih sakramentara, na efektan se način izriče molba: Neka nas zagovor našega Velikog svećenika pomiri onim čime je nama sličan, a neka nas odriješi onim čime je Bogu jednak.⁴³

3. Vjernici – dionici Kristovog vazmenog otajstva

Po vazmenim lijekovima, čovjek je došao do potpunog *obraćenja*, tako da je vjernik odložio staroga čovjeka i po obraćenju se preobrazio u Krista:

ut, veterem cum suis rationibus hominem deponentes, illius conversatione viviamus, ad cuius nos substantiam paschalibus remediis transtulisti. (6)

³⁹ *Unigenitus* (12), *Filius* (10)

⁴⁰ Nije nevažno ni doslovno značenje latinske riječi *pontifex* – onaj koji gradi most (između Boga i ljudi), dakle, Veliki se svećenik shvaća kao (jedini) posrednik što Krist i jest, kako se to osobito naglašava upravo u Poslanici Hebrejima.

⁴¹ “Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro eis.”

⁴² Usp. J. BAER, Sacerdote, u: L. COEENEN, E. BEYREUTHER, H. BIETENHARD (prir.) *Dizionario dei concetti biblici del Nuovo testamento*, Edizioni Dehoniane, Bologna, 1976., str. 1614-1620.

⁴³ *ut interpellans pro nobis Christus Pontifex noster, nos per id quod nostri est similis reconciliet, per id quod tibi est aequalis absolvat* (2).

Svetopisamski je izvor očit: “Svukoste staroga čovjeka s njegovim djelima i obukoste novoga, koji se obnavlja za spoznanje po slici svoga Stvoritelja!” (Kol 3,9-10).

Otkupljenje se u jednoj molitvi prikazuje živopisnom slikom. Prvi je čovjek pao u ropstvo grijeha, kao što je u starini dužnik znao pasti u dužničko ropstvo. I kao što onaj, koji je pao u dužničko ropstvo, više nikako ne može sam iz njega izići, osim ako ga netko otkupi, tako je i Krist za nas izbrisao zadužnicu našega grijeha.⁴⁴ Tekst je nadahnut, kao što je već spomenuto, Kol 2,14: “Milostivo nam je oprostio sve prijestupe, izbrisao zadužnicu koja propisima bijaše protiv nas, protivila nam se.” Slika je preuzeta iz judaizma, prema kojoj Bog po anđelima zapisuje sve prijestupe ljudi. Krist je, međutim, tu “crnu knjigu” izbrisao, tako da nema ni krivnje ni kazne, on je to učinio “besplatno”, čistom svojom milošću.⁴⁵

Obnova. Pavlov izričaj: “Bog je u Kristu svijet sa sobom pomirio” (2 Kor 5,19) nalazi odjeka i u jednoj molitvi.⁴⁶ Nadalje, spasenje se označava kao obnova: Bog nas obnavlja upravo vazmenim otajstvom.⁴⁷ I Novi zavjet inzistira na novini Kristova spasenja. Prema Kristu i u Kristu je sve stvoreno, pa se i čovjekovo spasenje sastoji u tome da se on preobrazi u Krista.⁴⁸ Ista se misao izražava slikom *novog* Jeruzalema (Otk 21).⁴⁹

Milost. Bog, po vazmenom otajstvu, otvara vrata milosrđa svojim vjernicima.⁵⁰ U NZ, pogotovo kod Pavla, milost označava nezasluzeni spasiteljski Božji dar čovjeku.⁵¹ Vjernici stoga mogu s povjerenjem doći prijestolju milosti.⁵² Izraz *prijestolje milosti* nadahnut je Heb 4,16: “Pristupajmo dakle smjelo Prijestolju milosti da primimo milosrđe i milost nađemo za pomoć u pravi čas!” U ovom je slučaju milost utjelovljena u Kristu, Velikom Svećeniku.⁵³ Božji su milosni darovi brojni⁵⁴ a u vječnosti će se u potpunosti ostvariti.⁵⁵

⁴⁴ Depelle, Domine, conscriptum peccati lege chirigraphum, quod in nobis paschali mysterio ... vacuisti (4).

⁴⁵ Usp. E. LONSE, χειρογραφον, u: G. KITTEL, G. FRIEDRICH, *Nav. dj.*, sv. 15, str. 692-694.

⁴⁶ Deus, qui pro salute mundi sacrificium paschale effecisti... nos per id quod nostri est similis reconciliet (2).

⁴⁷ qui paschalibus remediis innovasti (1).

⁴⁸ Usp. J. BAUMGARTNER, καινος, 3, neu, u: H. BALZ, G. SCHNEIDER, *Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, Stuttgart – Berlin – Köln – Mainz, 1980-1982., sv.2, str. 563-571.

⁴⁹ Usp. još: 2 Kor 5,17; Gal 6,15.

⁵⁰ Deus, qui misericordiae ianuam fidelibus tuis per paschalia mysteria patere voluisti (5).

⁵¹ H. ESSER, Grazia, u: L. COENEN i dr., *Nav. dj.*, str. 824-833.

⁵² adire cum fiducia ad thronum gratiae (12).

⁵³ H. KONZELMAN, χαρις, u: G. KITTEL, G. FRIEDRICH, *Nav. dj.*, sv. 15, str. 594-595.

⁵⁴ Te semper praeconiorum munere collaudare (3).

⁵⁵ donis caelestibus prosequatur (9); de gratiae tuae pelnitudine in aeterna saecula gaudere (7). Usp. Ef 4,13: “Dok svi ne prispijemo do jedinstva vjere i spoznaje Sina Božjega, do čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove”.

Uzimanje udjela u Kristovom vazmenom otajstvu. Kristovo vazmeno otajstvo je sveobuhvatno. Ne samo da je on, Krist, kroz muku i smrt doveden do uskrsnuća i proslave, nego i vjernici – spašeni – zajedno s njime preko smrti (grijehu) prelaze u vječni i trajni život. Na otkupljenje čovjeka ne gleda se kao na jednosmjernan čin, prema kojem bi čovjek bio pomilovan tek nekom Božjom odlukom ili djelom. Spasenje se za čovjeka zapravo sastoji u poistovjećivanju s Kristom, u uzimanju udjela u njegovu vazmenom otajstvu. Po Kristovom vazmenom otajstvu, vjernici uzimaju udjela u njegovom uskrsnuću,⁵⁶ da bi i u nebu bili zajedno s njime u slavi.⁵⁷ Štoviše, vjernici se trebaju preobraziti u lik nebeskog Tvorca.⁵⁸ Zbog svega toga oni žele ići Kristovim stopama.⁵⁹

Spasenje kao sudjelovanje u Kristovoj smrti, ali i uskrsnuću, često nalazimo u Pavlovim i pavlovskim spisima. To je onaj “s”, odnosno “su-” našega spasenja (grčki σὺν). Naše spasenje i naš pravi život nalazi svoj osnovni smisao u Kristu. S njime umiremo, s njime uskrišavamo, u njemu se spašavamo, mi smo u dubokom zajedništvu s Kristom.⁶⁰ Evo najočitijeg primjera: *Bog, bogat milosrđem, zbog velike ljubavi kojom nas uzljubi, nas koji bijasmo mrtvi zbog prijestupa, oživi zajedno s Kristom – milošću ste spašeni! – te nas zajedno s njim uskrisi i posadi na nebesima u Kristu Isusu (Ef 2, 4-6).*⁶¹ Jedanput susrećemo izraz *sacrificium paschale*: Krist je ono vazmeno janje koje je jednom zauvijek žrtvovano za sve.⁶² Pri tome imamo u vidu tvrdnju iz 1 Kor 5,7 da je Krist žrtvovan kao naša pasha (tj. vazmeno janje), odnosno izričaj iz Heb 10,10 da je Krist (kao vazmeno janje) prinesen jednom zauvijek.

4. Otajstvena snaga liturgijskog slavlja

Snažno je naglašena otajstvena snaga liturgijskog slavlja. Bog nam daje na zemlji slaviti vazmeno otajstvo. Dakle, ono što je Krist jednom zauvijek učinio, mi sada slavimo, među nama se to ostvaruje. Ta je misao snažno naglašena i u Konstituciji o svetoj liturgiji Drugoga vatikanskog sabora: *Zato je Krist... poslao apostole... ne samo da... navješćuju da nas je Sin Božji smrću svojom i uskrsnućem oslobodio... nego također da to naviješteno djelo spasenja*

⁵⁶ *Ut in resurrectione Christi Filii tui percipiamus veraciter portionem* (10).

⁵⁷ *Nos cum eo in caelo vivere mereamur* (11).

⁵⁸ *Ad formam caelestis transferamur auctoris* (1).

⁵⁹ *Voluntatis tuae viam... sequimur* (5); *eius vestigia sectantes* (13).

⁶⁰ Usp. SCHATTERMANN, *Comunione – partecipazione*, u: L. COENEN, *Nav. dj.*, str. 334-339.

⁶¹ Usp. također: Kol 2,3.12; 3,1-4; Rim 6,4.8; 2 Kor 4,14; 1 Sol 4,14; 5,10

⁶² *Deus, qui pro salute mundi sacrificium paschale effecisti...* (2).

i izvršuju žrtvom i sakramentima.⁶³ To je otajstvena snaga liturgijskog slavlja. Mi ovdje na zemlji slavimo vazmena otajstva koja se među nama ostvaruju. Spasenjska i obnoviteljska snaga vazmenoga otajstva, čije plodove već uživamo, u potpunosti će se ostvariti u vječnosti. Sve je to sadržano u ovoj molitvi: *Deus, lux perfecta beatorum, qui nobis tribuisti paschalia mysteria celebrare in terris, fac nos, quaesumus, de gratiae tuae plenitudine in aeterna saecula gaudere* (7).

Za tom puninom vjernici žude, to je ona blažena vječnost u kojoj Gospodina više “ništa nećemo pitati” (Iv 16,23) ili, kako to izražava već spomenuti odlomak: “Dok svi ne prispijemo do jedinstva vjere i spoznaje Sina Božjega, do čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove” (Ef 4,13). U drugoj se molitvi na sličan način vremenito slavlje predstavlja kao sredstvo za postizanje vječnog života. U liturgijskom slavlju Krist je živ i djelatan, to nas slavlje povezuje s blaženom vječnošću. Time se ističe spasenjska snaga kršćanskog bogoslužja, koje nije puklo sjećanje, nego se u njemu ponazočuje i ostvaruje Kristovo vazmeno otajstvo: *ut observantia temporalis ad vitam proficiat sempiternam* (8).

5. Već, ali ne još

Vjernici već sada žive nebeskim životom,⁶⁴ svjesni da je njihova jedina prava domovina ona nebeska,⁶⁵ gdje će u vječnosti živjeti s Kristom.⁶⁶ Onaj poznati “već, ali ne još” uporno se ponavlja u našim molitvama. U anamnetskom se dijelu spominje spasenje po Kristovom vazmenom otajstvu, i to je spasenje već ostvareno, živo i djelatno među nama. Vjernici su već dionici silnih Božjih darova, već su dionici Kristova uskrsnuća i nebeskoga života, ali se to još nije u potpunosti ostvarilo. Ta je misao osobito vidljiva u već navedenoj molbi: *de gratiae tuae plenitudine in aeterna saecula gaudere* (7), baš kao što Ivan veli u svojoj Prvoj poslanici: “Ljubljeni, sad smo djeca Božja i još se ne očitova što ćemo biti. Znamo: kad se očituje, bit ćemo njemu slični, jer vidjet ćemo ga kao što jest” (1 Iv 3,2).

⁶³ DRUGI VATIKANSKI SABOR, Sacrosanctum Concilium, br. 6., u: ISTI, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1980., str. 11.

⁶⁴ *ipsi mente in caelestibus habitemus* (14).

⁶⁵ *caelestis patriae desiderium* (13).

⁶⁶ *nos cum eo in caelo vivere mereamur* (11).

Zaključak

U ovih četrnaest molitava predstavljen je nauk Crkve o vazmenom otajstvu. Govori se o “pozitivnim” vidovima Kristova vazmenog otajstva: uskrsnuću, proslavi, o tome da sjedi s desne Ocu, iako, naravno, uskrsnuće pretpostavlja i Kristovu smrt. Kao novina, u dvije se molitve naglašava Kristova velikosvećenička uloga. Valja zapaziti da je jedna od tih molitava u cijelosti novosastavljena. Krist je Veliki Svećenik, *pontifex*, posrednik između Boga i ljudi. Kao čovjek, Krist je jedan od nas. On prvo u sebi pomiruje neprijateljstvo, a onda i u nama, a kao Bog, Krist nas odrješuje od krivice. Vjernici su otkupljeni, obnovljeni, obdareni milošću, sve se to ostvaruje po tome što oni uzimaju udjela u Kristovom vazmenom otajstvu uskrsnuća i proslave.

Naglašava se otajstveni značaj bogoslužnog slavlja. Ono ima tu otajstvenu moć da Kristovo spasenje u vazmenom otajstvu čini nazočnim i djelatnim upravo po liturgijskom slavlju u kojem vjernici sudjeluju. Konačno, zahvaljujući spasenjskoj snazi Kristova vazmenog otajstva, u vjernicima se ostvaruje ono čudesno “već, ali ne još” našega spasenja. Mi smo, naime, već sjedinjeni s Kristom, već smo spašeni, već smo dionici nebeskoga života, ali se to u nama još nije u potpunosti očitovalo. U potpunosti će se ostvariti, naravno, u vječnosti. Tada ćemo Gospodina gledati “licem u lice”.

**NEW EASTER TIDE PRAYERS OF THE MASS IN THE TYPAL
EDITION OF THE ROMAN MISSAL OF 2002**

Zvonko Pažin

*Catholic Faculty of Theology in Đakovo
University J. G. Strossmayer of Osijek
Đakovo, Croatia*

Summary

The author elaborates on fourteen new prayers of the Easter tide that can be found in the new typal edition of the Roman missal from 2002. In the first section the author explores and discovers the sources of the prayers. Three of them have been recently composed, while thirteen have been taken from the old books of sacraments. The second section of the paper explains the doctrine of Christ's Easter Mystery by which the faithful are saved. The "positive aspect" of the Mystery is emphasised: Christ's resurrection and His role of the Great High Priest. This is a novelty compared to the previous edition of the missal. The salvation of the faithful is presented in their participation in Christ's Easter Mystery. His glory is their glory too, which becomes completely obvious in the blessed eternity. The emphasis is also given to the sacramental power of the Eucharist where there is the power which makes Christ's salvation real and efficient for the faithful who participate in this celebration.

Key words: *Roman Missal, Easter tide, prayers of the Mass, Easter Mystery.*